

આલ્બર્ટ કામૂકૃત ‘આઉટસાઈડર’

ડૉ. મનોજ માહ્યાવંશી

ગુજરાતી વિભાગ,

ડૉ એ.પી.જે અબ્દુલ કલામ સરકારી કોલેજ,

સિલવાસા-દાદરા નગર હવેલી,

ભારત-૩૯૬૨૩૦

Abstract- આલ્બેર કામૂ અથવા આલ્બર્ટ કામૂના નામથી ઓળખાતા ફ્રેંચ સાહિત્યકાર પોતાની ‘ધ આઉટસાઈડર’, ‘મીથ ઓફ સિસિફસ’, ‘ધ પ્લેગ’, ‘ધ ફોલ’, ‘ધ રિબેલ’ જેવી કૃતિઓ માટે જાણીતા છે. ખાસ કરીને આધુનિક સાહિત્યમાં પ્રસ્થાપિત થયેલ એબ્સર્ડવાદ-અસંગતિવાદને દર્શાવતું તેમનું સર્જન વિશ્વસાહિત્યમાં નોંધનીય બની રહ્યું છે. માત્ર ૪૪ વર્ષની ઉંમરમાં સાહિત્ય ક્ષેત્રનો પ્રખ્યાત નોબેલ પુરસ્કાર મેળવનાર આ સર્જક ૪૬ વર્ષની ઉંમરે એક અકસ્માતમાં અકાળે અવસાન પામ્યા હતાં. “MOTHER died today. Or, maybe, yesterday; I can’t be sure.” જેવા સંવાદથી શરૂ થતી તેમની કૃતિ ‘આઉટસાઈડર’ વિશ્વસાહિત્યની અણમોલ કૃતિ ગણાય છે. આ કૃતિમાં જીવનની નિરર્થકતા અને અસ્તિત્વવાદી સમસ્યાનું આલેખન જોઈ શકાય છે. બળબળતા તાપમાં આરબની હત્યા કરતો નાયક આંતરિક વિશ્વમાં કંઈક જુદો જ અને નિખાલસપણે જીવનની નિરર્થકતાને સ્વીકારતો આધુનિક નાયક છે. આરબની હત્યા બાદ મ્યુરસોલ્ટની ધરપકડથઈ લઈને તેના પર ચાલતો મુકદમો અને અપાતી સજા એ મુખ્ય ઘટનાક્રમ છે. અહીં વકીલ, જ્યુરી, ન્યાયાધીશ, જેલમાંના કેદી, પાદરી વગેરેની હાજરીમાં મુખ્ય પાત્ર મ્યુરસોલ્ટનું વર્ણન તેની એબ્સર્ડ છબીને ઉપસાવે છે. આરબના ખૂન કરવા પાછળ જે ક્રમબદ્ધ તપાસ મુકદમો ચાલુ થાય તેમાં મ્યુરસોલ્ટના આ સાવ અર્થહીન કામને અર્થપૂર્ણ બનાવી દેવામાં આવે એ તેના માટે નિરાશા-હતાશાનું પ્રેરક છે. મ્યુરસોલ્ટ સમાજથી અને પોતાનાથી પણ અલગ થઈ ગયેલો, કપાઈ ગયેલો નાયક છે. શિરીષ પંચાલ અને જયંત પંડ્યા નોંધે છે તેમ ‘કુટુંબ, શાસનવ્યવસ્થા અને ધર્મ આ ત્રણેની જોડકમી સ્વીકારવા નહિ માગતો નાયક મરણને એક માત્ર વાસ્તવિકતા માનીને ચાલે છે;

એ મરણ તેને અસંગતિની ઓળખ તરફ લઈ જાય છે પણ એ માટે એને વિદ્રોહ કરવો પડે છે. સમાજની માન્ય પરંપરાઓ સામેનો વિદ્રોહ જ તેને સાચા એબ્સર્ડ નાયક તરીકે સ્થાપી આપે છે.’ કામૂના ‘આઉટસાઈડર’ના નાયક મ્યુરસોલ્ટની અસર તમામ ભાષાઓના આધુનિક સાહિત્યમાં જોઈ શકાય છે. જેમાંથી ગુજરાતી ભાષા પણ બાકાત નથી. પરંતુ મ્યુરસોલ્ટ એ મ્યુરસોલ્ટ છે. એના જેવું બીજું પાત્ર એની કક્ષાએ પહોંચી શકવા માટે સમર્થ નહીં બની શકે.

key-words- આલ્બર્ટ કામૂ, આઉટસાઈડર, વિશ્વસાહિત્ય, મૃત્યુ, નિરર્થકતા, અસ્તિત્વવાદી સમસ્યા, એબ્સર્ડવાદ, યાંત્રિકતા, The Myth of Sisyphus, સાર્ત્ર,

આલ્બેર અથવા આલ્બર્ટ કામૂ (૦૭/૧૧/૧૯૧૩થી ૦૪/૦૧/૧૯૬૦)નો જન્મ ફ્રાંસમાં થયેલો. સાર્ત્ર, નિત્શે, કીર્કેગાર્ડ, આર્થ શોપેનહાવર અને કાફકા જેવા તત્ત્વચિંતકોનો તેના ચિત્ત ઉપર ઘેરો પ્રભાવ પડેલો. કામૂની ‘ધ આઉટસાઈડર’, ‘મીથ ઓફ સિસિફસ’, ‘ધ પ્લેગ’, ‘ધ ફોલ’, ‘ધ રિબેલ’ જેવી કૃતિઓ જાણીતી છે. રાજકીય રીતે સક્રિય આ તત્ત્વચિંતક-લેખકને ૧૯૫૭માં નોબેલ પુરસ્કાર આપવામાં આવ્યો ત્યારે તેમની ઉંમર ૪૪ વર્ષની હતી.. ૧૯૫૭માં સાહિત્યનો નોબેલ પુરસ્કાર તેમણે સર્જેલા એબ્સર્ડવિશ્વને ધ્યાનમાં રાખીને એનાયત થયો હતો. આધુનિક માનવીય જીવનનું દાર્શનિક દૃષ્ટિએ થયેલું આલેખન એ વિશ્વસાહિત્યની નોંધનીય ઘટના બની રહી છે. મૃત્યુ એ જીવનની બધી જ પ્રવૃત્તિને નિરર્થક બનાવી દે છે એવી દૃઢ માન્યતા ધરાવનાર આ સર્જક માત્ર ૪૬ વર્ષની ઉંમરે રોડ અકસ્માતમાં મૃત્યુ પામ્યા હતાં.

‘આઉટસાઈડર’ કૃતિમાં જીવનની નિરર્થકતા અને અસ્તિત્વવાદી સમસ્યાનું આલેખન જોઈ શકાય છે. આ નવલકથા બે ખંડમાં વિભાજિત છે. પ્રથમ ખંડમાં કુલ છ પ્રકરણ અને બીજા ખંડમાં કુલ પાંચ પ્રકરણ છે. પહેલા ખંડમાં મ્યુરસોલ્ટની માતાનું અવસાન અને દફનવિધિ, મ્યુરસોલ્ટનું વિચિત્ર વર્તન, મેરી કાર્ડોના સાથેના શારીરિક સંબંધ, પોતાના શેઠ અને રેમન્ડ સાથેની વાતચીત અને અંતમાં બળબળતા તાપમાં આરબની હત્યા એવો ઘટનાક્રમ જોઈ શકાય છે. નવલકથાનું નાયકનું પહેલું જ વાક્ય જુઓ-

“MOTHER died today. Or, maybe, yesterday; I can’t be sure.”^૧

પોતાની માતાના મૃત્યુ વખતે મ્યુરસોલ્ટ રડતો પણ નથી એટલે સમાજના લોકો એના વિશે અલગથી ધારણા બાંધે છે. બીજા ખંડમાં મ્યુરસોલ્ટની ધરપકડથઈ લઈને તેના પર ચાલતો

મુકદમો અને અપાતી સજા એ મુખ્ય ઘટનાક્રમ છે. અહીં વકીલ,જ્યુરી, ન્યાયાધીશ, જેલમાંના કેદી, પાદરી વગેરેની હાજરીમાં મુખ્ય પાત્ર મ્યુરસોલ્ટનું વર્ણન એબ્સર્ડ છબીને ઉપસાવે છે. કોટડીમાં પૂરાયેલો મ્યુરસોલ્ટ પોતાના આંતરિક વિશ્વમાં કંઈક જુદો જ અને નિખાલસપણે જીવનની નિરર્થકતાને સ્વીકારતો આધુનિક નાયક છે. એટલે જ એનો વકીલ ચિંતિત બનીને કહે છે કે-

“તમારે મને વચન આપવું જ પડશે કે સુનાવણી વખતે કે તપાસ કરનાર મેજિસ્ટ્રેટ સમક્ષ તમે આવું કશુંક નહીં કહો.”૨

પોતાને મૃત્યુની સજા મળી છે એટલે નિયમો મુજબ પાદરી તેને મળવાના પ્રયત્ન કરે ચી પણ ચાર વાર પાદરીને મળવાની ના પાડી ચૂકેલા મ્યુરસોલ્ટ પાસે પાદરી જણાવ્યા વિના પહોંચી જાય ત્યારના સંવાદ જુઓ-

“ ‘શા માટે મને તું મળવા આવવા દેતો નથી?’ તેણે મને પુછ્યું.

મેં તેને સમજાવ્યું કે ‘હું ઈશ્વરમાં માનતો નથી.’

‘તને તેની ખરેખર પાકી ખાતરી છે?’

મેં કહ્યું કે આ વસ્તુ પર મ,મારી બુદ્ધિને તસ્દી આપવાનો મને કોઈ અર્થ જણાતો નથી. હું ઈશ્વરમાં માનું છું કે નથી માનતો તે પ્રશ્ન મારે મન તો અલ્પ મહત્ત્વનો છે.”૩

સૂરજનો તડકો અને આરબને મારવામાં આવતી ગોળી એ ઘટના જ જીવનની અર્થહીનતા- એબ્સર્ડવાદને દર્શાવે છે. કારણ કે આરબને ગોળી મારવાના સંદર્ભમાં રેમન્ડ કે મેરીની કોઈ ઝાઝી ભૂમિકા દેખાતી નથી. જે રીતે આ કૃતિનો નાયક સ્થિતિનો શિકાર બન્યો એ જે તે વખતની જે તે દેશની સ્થિતિ છે એવું પણ કેટલાક અભ્યાસીઓએ નોંધ્યું છે. જીવનનો કોઈ ઉદ્દેશ નથી, છે તો માત્ર અસ્તિત્વ અને એ અસ્તિત્વને સમજવું પણ સહેલું નથી. અસ્તિત્વવાદ મનુષ્યની સ્વતંત્રતામાં વિશ્વાસ કરે છે અને કામૂની કૃતિમાં પણ એ જોઈ શકાય છે. આઉટસાઈડર કૃતિને અભ્યાસીઓ બીજા વિશ્વયુદ્ધનું પ્રતિનિધિત્વ કરતી કૃતિ તરીકે ઓળખાવે છે. આરબના ખૂન કરવા પાછળ જે ક્રમબદ્ધ તપાસ મુકદમો ચાલુ થાય તેમાં મ્યુરસોલ્ટના આ સાવ અર્થહીન કામને અર્થપૂર્ણ બનાવી દેવામાં આવે એ તેના માટે નિરાશા-હતાશાનું પ્રેરક છે. મ્યુરસોલ્ટ સમાજથી અને પોતાનાથી પણ અલગ થઈ ગયેલો, કપાઈ ગયેલો નાયક છે. શિરીષ પંચાલ અને જયંત પંડ્યા આ કૃતિ વિશે જે નોંધે છે તે જુઓ,

“આઉટસાઇડર”નું કથાવસ્તુ બહુ સાદું છે. મરસોલની માતાનું અવસાન થયું છે. કેટલાક વખતથી મા-દીકરા વચ્ચે સારા સંબંધ નથી, તેમ છતાં મરસોલ(મ્યુરસોલ્ટ) તેની દફનક્રિયામાં તથા ઉત્તરક્રિયામાં હાજર રહે છે. સમગ્ર પ્રસંગમાં એ બિલકુલ અલિપ્ત ભાવે વર્તે છે. ત્યાંથી તે અલ્જિરિયાના સાગરકાંઠે તરવા જાય છે. અહીં મેરી નામની એક છોકરીનો ભેટો થઈ જાય છે. બંને જણાં એક કોમિક-ચિત્ર જોવા જાય છે અને તેમનો પ્રેમસંબંધ બંધાય છે. મરસોલના રહેઠાણના માળામાં રહેતા એક બીજા માણસની મૈત્રી અને વિશ્વાસ નિષ્ઠિયભાવે તે સ્વીકારે છે. આને પરિણામે મરસોલને હાથે, સાગરકાંઠે એક આરબની હત્યા થાય છે.

પછીથી ખૂનનો મુકદ્દમો ચાલે છે ત્યારે સરકારી વકીલ મરસોલને લાગણીહીન રીઠા ગુનેગાર સાથે સરખાવે છે. ‘આરબની હત્યા શા માટે કરી ?’ એવો પ્રશ્ન તેને પૂછવામાં આવે છે ત્યારે ‘સૂરજને કારણે’ એવા એના જવાબથી કોર્ટમાં હળવું હાસ્ય ફેલાય છે. આ મુકદ્દમામાં તે અપરાધી ઠરે છે અને તેને દેહાંતદંડની સજા ફરમાવવામાં આવે છે. સજાના અમલની તે રાહ જુએ છે તે દરમિયાન જેલખાના માટેના પાદરી (ચેપ્લિન) મરસોલની ઇચ્છા વિરુદ્ધ તેની મુલાકાત લે છે. ધર્મ દ્વારા અપાતાં સમાધાનોનો તે અસ્વીકાર કરે છે અને બારીમાંથી દેખાતા અંધારા આકાશનું દર્શન તેને અપાર સુખ આપે છે.

‘આઉટસાઇડર’માં પરંપરાગત અર્થમાં કોઈ નાયક નથી. તેનું મુખ્ય પાત્ર સારું નથી અને ખરાબ પણ નથી; એ નીતિમાન કે નીતિહીન પણ નથી. કામૂના કહેવા પ્રમાણે એ ‘એબ્સર્ડ’ છે. આ નવલકથામાં કામૂની નિરૂપણશૈલી દરેક વસ્તુ અને પ્રસંગ પરત્વે સમથળ રહી છે. ‘એબ્સર્ડ’માં વહાલાં-દવાલાંનો ભેદ નથી. નવલકથા પ્રથમપુરુષ એકવચનમાં ચાલે છે તે કારણે સીધી અને સચોટ બને છે. એ જ રીતે અત્યંત મર્યાદિત શબ્દભંડોળને કારણે નિરૂપણમાં વ્યર્થતાનો ભાવ ઊપસી આવે છે.

આ નવલકથાના નાયકના જીવનમાં પ્રેમ, આનંદ કે પશ્ચાત્તાપને કોઈ અવકાશ નથી. નિત્યજીવનની યાંત્રિકતા આ એબ્સર્ડ નાયક દ્વારા છતી થાય છે. તેના જીવનની અસંગતિ દ્વારા માનવમાત્રના જીવનની અસંગતતા પ્રગટ થાય છે. કુટુંબ, શાસનવ્યવસ્થા અને ધર્મ આ ત્રણેની જોહુકમી સ્વીકારવા નહિ માગતો નાયક મરણને એક માત્ર વાસ્તવિકતા માનીને ચાલે છે; એ મરણ તેને અસંગતિની ઓળખ તરફ લઈ જાય છે પણ એ માટે એને વિદ્રોહ કરવો પડે છે. સમાજની માન્ય પરંપરાઓ સામેનો વિદ્રોહ જ તેને સાચા એબ્સર્ડ નાયક તરીકે સ્થાપી આપે છે.”૪

કામૂ અહીં આ એબ્સર્ડ નાયક દ્વારા સમૂહ અને સમૂહ બહારના વ્યક્તિત્વની લાક્ષણિકતા ચીંધી આપે છે. જે સમૂહમાં બંધબેસતો નથી તે સમૂહ બહારનો outsider થઈ જાય પણ આ બહારના માણસની વિચારધારામાં મૃત્યુને પણ તેણે સાવ સહજ બનાવી દીધું છે. પોતાનું અલાયદું અસ્તિત્વ અને તેનું જ મહત્ત્વ તેને મન મોંઘુ મૂલ્ય છે. એટલે જ દુનિયાએ બનાવેલા ચોકઠામાં તેને ગોઠવું

નથી. તેનો વિચાર નોખો છે એટલે તેને પોતાના વિસ્તાર મુજબનું જુદું ચોકકું કે જેનો ચોક્કસ કોઈ આકાર નથી એ જ અનુકૂળ આવે છે. સમાજ બનાવેલા નીતિ-નિયમો રીવાજો માન્યતાઓથીસાવ અલગ વર્તન કરતો મ્યુરસોલ્ટ લોકોની નજરમાં ‘બહારનો’ પણ પોતાની નજરમાં ‘અંતરમાં ઉતરીને પોતાની રીતે જીવતો’ વ્યક્તિ છે. વિશ્વસાહિત્યમાં નિરૂપાયેલ એબ્સર્ડવાદનો પ્રતિનિધિ એવો આ કામૂનો મ્યુરસોલ્ટ પોતાની એક અલગ આગવી ઓળખ થકી વર્ષોથી ટકી રહ્યો છે એ આ કૃતિની અગત્યતા તરફનો ઈશારો છે.

મહેશ દવે ‘પ્રાપ્ત અને પર્યાપ્ત’ નામક લેખમાં મ્યુરસોલ્ટના પાત્ર વિશે લખે છે તે જુઓ-

“મ્યુરસોલ્ટ તમામ સ્થિતિ વચ્ચે એક જ મ્યુરસોલ્ટ છે અને એટલે જ નાસ્તિભાવ કે ‘નહીંત્વ’ની ફિલસુફી ફલિત થવાનો પૂરો સંભવ ઊભો થાય છે. નાસ્તિભાવ એટલે એક સ્થિતિની એકાગ્રતાને કારણે જન્મેલી અન્ય સ્થિતિઓ માટેની શૂન્યતા. મ્યુરસોલ્ટ પ્રાપ્ત સ્થિતિમાંથી ચ્યુત નથી થઈ શકતો અને એટલે જ એ પર્યાપ્ત સ્થિતિ ખોઈ બેસે છે. પણ એમ થતાં મ્યુરસોલ્ટમાં કશો ફરક પણ પડતો નથી. ફાંસીની સજાથી એનામાં કશો ફરક પડતો નથી. એ આનંદમાં છે. જેલના પાદરીને એ મળવાનો ઇન્કાર કરે છે. એ માને છે કે માણસ ત્રીસમે વર્ષે મરે કે એકસઠમે વર્ષે મરે તેમાં કશો ફેર નથી, કેમ કે બંને કિસ્સાઓમાં બીજાં પુરુષો અને સ્ત્રીઓ તો જીવતાં જ હોય છે. દુનિયા ચાલ્યા જ કરે છે.

વળી, એ માને છે કે અત્યારે મરે કે ચાલીસ વર્ષ પછી મરે તોય તે નિશ્ચિતપણે એક વાર તો મરવાનો જ છે. એની આવી સ્થિતપ્રજ્ઞ અવસ્થાને લઈને એણે જીવનમાં જે જે બન્યું તેના પ્રતિભાવમાં નાસ્તિભાવ જ દર્શાવ્યો. સિલેટરી સજ્જન હતો, રેમન્ડ નાલાયક હતો પણ એ બંને મ્યુરસોલ્ટ માટે એક હતા. મેરી કોઈ અન્ય પુરુષ સાથે પ્રેમ કરે તેથી મ્યુરસોલ્ટ મ્યુરસોલ્ટ જ રહેવાનો હતો. આ બધા પરથી સૂચિત એ થાય છે કે માણસની વિચારવાની આજ સુધીની પદ્ધતિ કરતાં આલ્બેર કામૂનું વિશ્વ ભિન્ન પ્રકારનું છે. એના નાયકને ‘એબ્સર્ડ-મેન’ તરીકે ઓળખવામાં આવે છે. આ નાયક માને છે કે ઈશ્વરનું અસ્તિત્વ નથી અને મૃત્યુ નિશ્ચિત છે એટલે પોતે કોઈ પણ પ્રકારના એક જીવિત હોવું તેટલું જ અગત્યનું છે. કોઈ પણ એક ‘અનુભવ’, કોઈ પણ બીજા અનુભવ જેટલો જ મહત્ત્વનો છે. અગત્યનું એટલું જ કે આવા અનુભવોની પરંપરા મૃત્યુની હદ સુધી લંબાય. આલ્બેર કામૂના શબ્દોમાં કહીએ તો : The ideal of the absurd man is the present and the succession of present moments before an ever-conscious spirit.”^૫

કામૂના બીજી કૃતિઓના અન્ય પાત્રો પણ મ્યુરસોલ્ટ જેવા જ કોઈ અલગારી ટાપુ સમા છે. જુઓ- “ કામૂનાં પાત્રો ઘણુંખરું નિષ્ક્રિય હોય છે. તેમને જીવનની વિષમતાઓનું અને દુઃખોનું ભાન છે, પરંતુ તેમને કોઈ ચોક્કસ ધ્યેય પ્રતિ લગન નથી. તેઓ પોતાના નસીબ આગળ એક વિચિત્ર નિરાશા અને ઉદાસીનતા સાથે માથું નમાવી દે છે.”^૬

કામૂને મન સર્જક ધર્મની વ્યાખ્યા એટલે, “to tell the stories of the underprivileged and to resist oppression.” એટલે કે, વંચિતો અને શોષિતોની વ્યથાનું આલેખન એ જ ખરો સર્જકધર્મ. સાર્ત્ર અને કામૂના વિચારભેદ જાણીતાં હતાં પણ કામૂના અકસ્માતને-મૃત્યુને સાર્ત્ર એક ષડ્યંત્ર ગણાવતા રહ્યાં હતાં અને તેમને મન “Camus’ death was “unbearably absurd”^૭ અસહ્ય એવું એબ્સર્ડ-વાહિયાત મૃત્યું હતું. સાર્ત્ર આ કામૂના સર્જન વિશે જ્યારે નોંધ લે છે ત્યારે કામૂના ‘The Myth of Sisyphus’ નિબંધના મહત્ત્વ પરત્વે પણ ધ્યાન દોરે છે. ‘The Myth of Sisyphus.’ ૧૯૪૧માં પ્રગટ થયેલો નિબંધ છે અને ‘આઉટસાઈડર’ ૧૯૪૨માં પ્રગટ થયેલી નવલકથા છે. ‘આઉટસાઈડર’ના વિશ્લેષણ માટે ‘The Myth of Sisyphus.’ નિબંધ ખાસો એવો મદદરૂપ બની શકે એવું સાર્ત્રનું સ્પષ્ટ માનવું હતું. ગ્રીક દંતકથાનો સિસિફસ જે રીતે સજા પામ્યો છે એ સંદર્ભ મનુષ્યજીવનની અસંબંધતા-અર્થહિનતા માટે પૂરતો છે અને કામૂ એ સિસિફસને જ શીર્ષકમાં રાખી એબ્સર્ડિત્વની ચર્ચા કરે છે. દેવો દ્વારા જે સજા આપવામાં આવેલી તે પર્વત ઉપર ચઢવાની સજા પૂરી કરવાના પ્રયત્નમાં સિસિફસ વ્યસ્ત છે અને ટોચ પર ચઢતા જ પાછો ભોંચ ભેગો થાય છે તેવો સિસિફસ પ્રયત્ન અને નિષ્ફળતાનું પ્રતીક બનતો દયાપાત્ર વ્યક્તિ છે. ‘આઉટસાઈડર’માં એ ચિંતનનું જ કથાત્મક આલેખન છે એમ પણ કહી શકાય.

કામૂના ‘આઉટસાઈડર’ના નાયક મ્યુરસોલ્ટની અસર તમામ ભાષાઓના આધુનિક સાહિત્યમાં જોઈ શકાય છે. જેમાંથી ગુજરાતી ભાષા પણ બાકાત નથી. પરંતુ મ્યુરસોલ્ટ એ મ્યુરસોલ્ટ છે. એના જેવું બીજું પાત્ર એની કક્ષાએ પહોંચી શકવા માટે સમર્થ નહીં બની શકે. જુઓ ભરતકુમાર ઠાકરનું આ મંતવ્ય,

“કામૂના ‘આઉટસાઈડર’ના કથાનાયકને પગલે વિશ્વના અનેક દેશોના સાહિત્યમાં, દુનિયા બહારના માણસને - ઈતરજનને નવલકથાઓમાં આધુનિકતાવાદી અભિનિવેશથી, અસ્તિત્વવાદી ચિંતનને સ્ફુટ કરતા ઉતારવાના પ્રયત્નો થયા છે. ૧૯૫૫ પછી, સુરેશ જોષીના ઉદય પછી, રાધેશ્યામ શર્માની ‘ફેરો’, ચંદ્રકાન્ત બક્ષીની ‘આકાર’, ‘પેરેલિસિસ’, રઘુવીર ચૌધરીની ‘અમૃતા’, મોહમ્મદ માંકડની ‘ધુમ્મસ’ વગેરે અનેક નવલકથાઓમાં કામૂના ‘આઉટસાઈડર’ના પ્રતિનાયકને અનુસરીને એવા નાયકો દ્વારા અસ્તિત્વવાદી ફિલસૂફીને આધુનિકતાવાદી અભિનિવેશથી નિરૂપવાના પ્રયત્નો થયેલા જોવા મળે છે. જોકે ‘અમૃતા’નો ઉદયન, ‘આકાર’નો યશ ન શાહ કે ‘ધુમ્મસ’ના ગૌતમમાં મ્યુરસોલ્ટ જેવા ‘આઉટસાઈડર’ને ઉત્ક્રાંત કરી શકાયો નથી. અસ્તિત્વવાદની ફિલસૂફી ‘આઉટસાઈડર’નાં પાત્રપ્રસંગો સાથે સમરસ થઈને વ્યંજિત થાય છે, તેવી રીતે આપણા નવલકથાકારોએ ધ્વનિત થવા દીધી નથી. મુખ્યત્વે, પાત્રોના ચર્ચા-વિવાદ દ્વારા, અસ્તિત્વવાદી ચિંતન રચનામાં સમરસ થયા વિના આપણી નવલકથાઓમાં નિરૂપાયેલું જોવા મળે છે. ‘ફેરો’ કે ‘અમૃતા’ના પ્રતિનાયકો તો સંસ્કૃતિ, ઈશ્વર વગેરેમાં છેલ્લે શ્રદ્ધા ધરાવતા પણ થાય છે, હૃદયપરિવર્તન સાથે છે. અર્થાત્ આપણા સાહિત્યના એન્ટીહીરો ‘આઉટસાઈડર’ના પ્રતિનાયકને સ્તરે ઊતરી આવીને અસ્તિત્વવાદી ચિંતનને પોતાનાં વાણીવર્તનથી પૂરેપૂરા અર્થમાં ચરિતાર્થ કરતા નથી.”^૮

કામૂએ કહ્યું છે કે- “ a writer can be assured that a community of people will support him on the sole condition that he accept, as much as possible the two duties which honours his profession to serve truth and freedom to serve” ૯ એબ્સર્ડના તત્વને પોતાની કૃતિમાં ચર્ચતા આ સર્જક સત્યના પક્ષને અને સ્વતંત્રતાના મહત્વને અગત્યના પાસાં ગણે છે એ બાબત એક જાગરુક નિસબત ધરાવનાર સર્જક તરીકેની છાપ છોડે છે. કામૂકૃત ‘આઉટસાઈડર’ વિશ્વસાહિત્યની એક અત્યંત નોંધપાત્ર અને દરેક જમાનામાં પ્રસ્તુત બની રહેતી નવલકથા છે, કારણ કે મ્યુરસોલ્ટ એ માનવીય જીવનનું પ્રતિનિધિત્વ કરતું વિશ્વસાહિત્યનું સાચુકલું પાત્ર છે.

સંદર્ભ-

૧. THE Stranger By ALBERT CAMUS, Translated from the French by Stuart Gilbert, VINTAGE BOOKS, A Division of Random House, NEW YORK
૨. આઉટસાઈડર, આલ્બેર કામૂ, અનુ. રવીન્દ્ર ઠાકોર, શબ્દલોક પ્રકાશન, અમદાવાદ, પાંચમી આવૃત્તિ ૨૦૧૬, પૃ.૬૪
૩. એજન, પૃ. ૧૦૪
૪. <https://gujarativishwakosh.org/%E0%AA%86%E0%AA%89%E0%AA%9F%E0%AA%B8%E0%A%BE%E0%AA%87%E0%AA%A1%E0%AA%B0-%E0%AA%A7%E0%AB%80/>
૫. આઉટસાઈડર, આલ્બેર કામૂ, અનુ. રવીન્દ્ર ઠાકોર, શબ્દલોક પ્રકાશન, અમદાવાદ, પાંચમી આવૃત્તિ ૨૦૧૬, પૃ. ૧૧
૬. એજન, ભરતકુમાર ઠાકર કૃત ‘આલ્બેર કામૂ: સાહિત્યિક રેખા’ નામક લેખ, પૃ. ૧૧૨
૭. https://www.google.com/search?q=sartre+quot+camu&sca_esv
૮. આઉટસાઈડર, આલ્બેર કામૂ, અનુ. રવીન્દ્ર ઠાકોર, શબ્દલોક પ્રકાશન, અમદાવાદ, પાંચમી આવૃત્તિ ૨૦૧૬, ડૉ. ભરતકુમાર ઠાકરકૃત ‘આધુનિક સર્જનાત્મક કૃતિ ‘આઉટસાઈડર’ નામક લેખ, પૃ. ૧૧૮)
૯. https://en.wikipedia.org/wiki/Albert_Camus